

LAKUAN BAHASA DALAM FILEM MELAYU TERPILIH

AMINNUDIN BIN SAIMON

FBMK 2019 19

LAKUAN BAHASA DALAM FILEM MELAYU TERPILIH

Oleh

AMINNUDIN BIN SAIMON

**Tesis ini dikemukakan kepada Sekolah Pengajian Siswazah, Universiti Putra
Malaysia sebagai memenuhi keperluan untuk Ijazah Doktor Falsafah**

April 2019

HAK CIPTA

Semua bahan yang terkandung dalam tesis ini, termasuk tanpa had teks, logo, ikon, gambar dan semua karya seni lain adalah bahan hak cipta Universiti Putra Malaysia kecuali dinyatakan sebaliknya. Penggunaan mana-mana bahan yang terkandung dalam tesis ini dibenarkan untuk tujuan bukan komersil daripada pemegang hak cipta. Penggunaan komersil bahan hanya boleh dibuat dengan kebenaran bertulis terdahulu yang nyata daripada Universiti Putra Malaysia.

Hak cipta © Universiti Putra Malaysia

DEDIKASI

KEPADA;

ARWAH AYAHKU SAIMON BIN HARON YANG TIDAK SEMPAT MELIHAT KEJAYAANKU INI, KEJAYAAN YANG DIRAIH PADA HARI INI ADALAH UNTUKMU. TERIMA KASHI ATAS SEGALA DORONGAN DAN SEMANGAT YANG DIBERIKAN.

BONDAKU, HASLINAH BTE SUPA'AT

KASHI SAYANG DAN PENGORBANANMU MEMBERIKAN AKU KEKUATAN DALAM MERAH KEJAYAAN INI.

ABANGKU, SAIFUL BAHRI DAN KELUARGA, NOOR AZIZAH DAN KELUARGA, SERTA ADIKKU NORFARAHIN. SEGALA GALAKAN DAN DOA KALIAN MENJADI INSPIRASI DAN PERANGSANG UNTUK KEJAYAAN INI.

KEPADA KAWAN SEPERJUANGANKU, SAHABAT HANDAI YANG SENTIASA MENYOKONG SEGALA USAHAKU INI, HANYA TUHAN YANG DAPAT MEMBALASNYA.

SERTA PENYELIAKU YANG AMAT BUDIMAN.

Abstrak tesis yang dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia
sebagai memenuhi keperluan untuk Ijazah Doktor Falsafah

LAKUAN BAHASA DALAM FILEM MELAYU TERPILIH

Oleh

AMINNUDIN BIN SAIMON

April 2019

Pengerusi: Profesor Madya Zaitul Azma Zainon Hamzah, PhD
Fakulti: Bahasa Moden dan Komunikasi

Lakuan bahasa merupakan hubungan dua hala antara penutur dengan pendengar yang memperlihatkan ujaran penutur dalam menyatakan sesuatu dapat difahami oleh pendengar dan pendengar bertindak balas terhadap ujaran penutur. Dalam kajian ini, masalah yang timbul ialah aspek lakuan bahasa dilihat sukar untuk ditentukan penggunaannya, terutamanya pengkategorian lakuan bahasa. Hal ini demikian kerana mesej yang hendak disampaikan melalui lakuan bahasa yang ingin ditonjolkan dalam budaya Melayu daripada filem sukar ditentukan penggunaannya kerana kekurangan pemahaman dan kekeliruan terhadap lakuan bahasa. Penyelidik menyenaraikan tiga objektif kajian yang utama, iaitu mengenal pasti aspek lakuan bahasa dalam filem Melayu terpilih, menganalisis aspek lakuan bahasa menggunakan teori lakuan bahasa Searle (1969) dan merumus aspek lakuan bahasa dalam memancarkan akal budi bangsa Melayu dalam filem Melayu terpilih. Data penyelidikan diperolehi daripada empat buah filem Melayu klasik, iaitu filem *Semerah Padi* (1956), filem *Hang Jebat* (1961), filem *Seri Mersing* (1961) dan filem *Lancang Kuning* (1962).

Kaedah yang digunakan dalam penyelidikan ini adalah menggunakan kaedah analisis kandungan. Kaedah ini dipilih kerana setiap ujaran akan diteliti mengenai kandungannya yang mengandungi lakuan bahasa dan seterusnya dikategorikan mengikut teori lakuan bahasa Searle (1969). Hasil penyelidikan mendapati bahawa sebanyak 1391 lakuan bahasa yang terdapat dalam ujaran yang digunakan pada keempat-empat buah filem. Sebanyak 370 lakuan bahasa daripada FLK, 277 lakuan bahasa daripada FHJ, 496 lakuan bahasa daripada FSM dan 248 lakuan bahasa daripada FSP. Daripada jumlah tersebut, lakuan bahasa asertif merupakan lakuan yang paling dominan, iaitu sebanyak 671 kekerapan, diikuti oleh lakuan direktif sebanyak 442 kekerapan dan lakuan ketiga yang paling kerap ialah lakuan ekspresif sebanyak 176. Lakuan komisif dan deklaratif merupakan lakuan yang kurang kerap digunakan, iaitu sebanyak 96 dan 6 kekerapan. Penggunaan teori pragmatik, iaitu Teori Lakuan Bahasa (Searle, 1969) dilihat amat berwibawa dalam merungkai

makna hajat komunikatif penutur, diinterpretasi dan difahami oleh pendengar, seterusnya pendengar bertindak terhadap hajat komunikatif penutur. Hasil analisis data mendapati bahawa lakuan bahasa dapat memberikan satu input dalam komunikasi, iaitu hubungan yang saling memahami. Setiap ujaran penutur dapat difahami oleh pendengar melalui lakuan bahasa. Selain itu, akal budi seseorang terpancar melalui ujaran yang diujarkan dalam menyatakan sesuatu perkara. Akal budi seseorang juga dapat dilihat melalui aspek lakuan bahasa yang digunakan.

Abstract thesis submitted to the Senate of University Putra Malaysia in fulfillment
of the requirements for the Degree Doctor of Philosophy

SPEECH ACTS IN THE MALAY SELECTED MOVIE

By

AMINNUDIN BIN SAIMON

April 2019

Chairman: Associate Professor Zaitul Azma Zainon Hamzah, PhD
Faculty: Modern Languages and Communications

Speech acts is a two-way relationship between speakers and listeners that demonstrates how the speaker expresses something that the listener can understand and the listener responds to what the speaker is saying. In this study, the problem was that the aspect of speech acts was difficult to determine, especially the categorization of speech acts. This is because the message that is to be conveyed through the language arts that is to be highlighted in Malay culture from the film is difficult to determine because of its lack of understanding and confusion about the language. Researchers listed three main objectives of the study, namely identifying aspects of speech acts in selected Malay films, analyzing speech acts using Searle's (1969) speech acts theory and formulating aspects of speech acts in transmitting Malay 'akal budi' in selected Malay films. The research data were obtained from four classic Malay films, namely *Semerah Padi* (1956), *Hang Jebat* (1961), *Seri Mersing* (1961) and *Lancang Kuning* (1962).

Content analysis was chosen in this research. This content analysis are chosen because every single speech in the film containing speech acts. In that case, speech acts will separated to the other parts in Searle's speech acts theory (1969). The results showed that a total of 1391 speech acts were included in the four films used. 370 speech acts from FLK, 277 speech acts from FHJ, 496 speech acts from FSM and 248 speech acts from FSP. Of these, the assertive speech acts was the most dominant, 671, followed by the directive of 442 and the third most frequent is expressive speech acts of 176. Commissive and declarative speech acts are the least frequently used, with 96 and 6 frequency. The use of the pragmatic theory, the speech acts theory (Searle, 1969), was seen to be very effective in unraveling the meanings of communicative intent of the speaker, interpreted and understood by the listener, thus listening to the communicative intent of the speaker. Data analysis results show that language can provide one input in communication, that is, mutual understanding. Every speaker can be understood by the audience through the speech acts. In addition, a person's intellectual is transmitted through the words that

are spoken in expressing something. A person's sense of well-being can also be seen through the speech acts used.

© COPYRIGHT UPM

PENGHARGAAN

Dengan nama Allah Yang Maha Pemurah lagi Maha Penyayang. Bersyukur ke hadrat ilahi dengan limpah kurnia-Nya saya dapat menyempurnakan tesis ini dengan baik.

Saya mengucapkan jutaan terima kasih kepada Prof. Madya Dr. Zaitul Azma Binti Zainon Hamzah selaku pengerusi jawatankuasa penyeliaan, Prof. Madya Dr. Ahmad Mahmood Bin Musanif dan Dr. Nor Azuwan Binti Yaakob selaku ahli jawatankuasa penyeliaan tesis saya yang banyak memberikan idea, fikiran, tunjuk ajar, bimbingan, pandangan, teguran kepada saya dalam menyempurnakan penulisan tesis ini. Tidak lupa juga kepada pensyarah-pensyarah lain yang banyak memberikan semangat, sokongan, pertolongan dan dorongan dalam memberikan ilmu untuk membolehkan saya menyiapkan tesis ini. Kepada sahabat-sahabat saya yang banyak memberikan tunjuk ajar, semangat, memberi pertolongan dari segi material ataupun ilmu, jasamu tetap dikenang. Tidak lupa juga kepada pustakawan Perpustakaan Sultan Abdul Samad, UPM yang banyak memberikan panduan dan bantuan dari segi pemerolehan bahan ilmu, hanya Allah dapat membalasnya.

Akhir kata, segala yang baik datangnya daripada Allah dan segala kekurangan datangnya daripada diri saya sendiri sebagai hamba-Nya yang lemah dan serba kekurangan.

Wassalam.

Aminnudin Bin Saimon
FBMK, UPM

Saya mengesahkan bahawa satu Jawatankuasa Peperiksaan Tesis telah berjumpa untuk menjalankan peperiksaan akhir bagi Aminnudin Bin Saimon bagi menilai tesis beliau yang bertajuk “Lakuan Bahasa dalam Filem Melayu Terpilih” mengikut akta Universiti dan Kolej Universiti 1971 dan Perlembagaan Universiti Putra Malaysia [P.U(A) 106] 15 Mac 1998. Jawatankuasa tersebut telah memperakukan bahawa calon ini layak dianugerahi Ijazah Doktor Falsafah.

Ahli Jawatankuasa Peperiksaan Tesis adalah seperti berikut:

Arba'ie Sujud, PhD

Profesor Madya
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pengerusi)

Norazlina Haji Mohd. Kiram, PhD

Profesor Madya
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pemeriksa Dalam)

Kamariah Kamaruddin, PhD

Profesor Madya
Fakulti Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pemeriksa Dalam)

Maslida Yusof, PhD

Profesor Madya
Universiti Kebangsaan Malaysia
Malaysia
(Pemeriksa Luar)

ROBIAH BINTI YUNUS, PhD

Profesor dan Dekan
Sekolah Pengajian Siswazah
Universiti Putra Malaysia

Tarikh: 10 Oktober 2019

Tesis ini telah dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia dan telah diterima sebagai memenuhi syarat keperluan untuk Ijazah Doktor Falsafah. Ahli Jawatankuasa Penyeliaan adalah seperti berikut:

Zaitul Azma Zainon Hamzah, PhD

Profesor Madya
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pengerusi)

Nor Azuwan Yaakob, PhD

Pensyarah Kanan
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Ahli)

Ahmad Mahmood Musanif, PhD

Professor Madya
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Ahli)

ROBIAH BINTI YUNUS, PhD

Profesor dan Dekan
Sekolah Pengajian Siswazah
Universiti Putra Malaysia

Tarikh:

Perakuan pelajar siswazah

Saya memperakui bahawa:

- Tesis ini ialah hasil kerja saya yang asli;
- Setiap petikan, kutipan dan ilustrasi telah dinyatakan sumbernya dengan jelas;
- Tesis ini tidak pernah dimajukan sebelum ini dan tidak dimajukan serentak dengan ini untuk Ijazah lain sama ada di Universiti Putra Malaysia atau di institusi lain;
- Hak milik intelek dan hak cipta tesis ini adalah hak milik mutlak Universiti Putra Malaysia mengikut Kaedah-Kaedah Universiti Putra Malaysia (Penyelidikan) 2012;
- Kebenaran bertulis daripada penyelia dan Pejabat Timbalan Naib Cancellor (Penyelidikan dan Inovasi) hendaklah diperoleh sebelum tesis ini diterbitkan (dalam bentuk bertulis, cetakan atau elektronik) termasuklah buku, jurnal, modul, prosiding, tulisan popular, kertas seminar, manuskrip, poster, laporan, nota kuliah, modul pembelajaran atau material lain seperti yang dinyatakan dalam Kaedah-Kaedah Universiti Putra Malaysia (Penyelidikan) 2012;
- Tiada plagiat atau pemalsuan/fabrikasi data dalam tesis ini dan integrity ilmiah telah dipatuhi mengikut Kaedah-Kaedah Universiti Putra Malaysia (Pengajian Siswazah) 2003 (Semakan 2012-2013) dan Kaedah-Kaedah Universiti Putra Malaysia (Penyelidikan) 2012. Tesis telah diimbaskan dengan perisian pengesanan plagiat.

Tandatangan: _____ Tarikh: _____

Nama dan No. Matrik: Aminnudin Bin Saimon, GS 43635

Perakuan Ahli Jawatankuasa Penyeliaan

Dengan ini, diperakukan bahawa:

- Penyelidikan dan penulisan tesis ini adalah di bawah seliaan kami;
- Tanggungjawab penyeliaan sebagaimana yang dinyatakan dalam Kaedah-Kaedah Universiti Putra Malaysia (Pengajian Siswazah) 2003 (Semakan 2012-2013) telah dipatuhi.

Tandatangan: _____
Nama Pengerusi
Jawatankuasa
Penyeliaan: Profesor Madya Dr. Zaitul Azma Zainon Hamzah

Tandatangan: _____
Nama Ahli
Jawatankuasa
Penyeliaan: Dr. Nor Azuwan Yaakob

Tandatangan: _____
Nama Ahli
Jawatankuasa
Penyeliaan: Profesor Madya Dr. Ahmad Mahmood Musanif

SENARAI KANDUNGAN

	Muka surat
ABSTRAK	i
ABSTRACT	iii
PENGHARGAAN	v
PENGESAHAN	vi
PERAKUAN	viii
SENARAI RAJAH	xii
SENARAI JADUAL	xiii
SENARAI SINGKATAN	xv
SENARAI CARTA PAI	xvi

Bab

1	Pengenalan	
	Latar Belakang Kajian	1
	Penyataan Masalah	4
	Objektif Kajian	6
	Persoalan Kajian	6
	Kepentingan Kajian	7
	Batasan Kajian	8
	Definisi Operasional	9
	Lakuan Bahasa	9
	Filem	10
	Rumusan	10
2	SOROTAN LITERATUR	
	Pengenalan	11
	Lakuan Bahasa Sepintas Lalu	11
	Kajian mengenai Lakuan Bahasa	15
	Kajian berkaitan Filem dari Pelbagai Disiplin	23
	Perkaitan Kajian Lepas dengan Kajian yang Dijalankan	29
	Rumusan	29
3	METODOLOGI	
	Pengenalan	31
	Reka Bentuk Kajian	31
	Kerangka Teori	32
	Teori Lakuan Bahasa	32
	Kerangka Konseptual	34
	Kaedah Kajian	35
	Kajian Analisis Kandungan	35
	Bahan Kajian	36
	Rasional Pemilihan Bahan Kajian	36
	Prosedur Kajian	37
	Penganalisan Data	37
	Pertimbangan Etika	38
	Rumusan	39

4	DAPATAN KAJIAN DAN PERBINCANGAN	
	Pengenalan	41
	Lakuan Bahasa dalam Filem Melayu Terpilih	42
	Lakuan Bahasa menggunakan Teori Lakuan Bahasa Searle (1969)	48
	Lakuan Bahasa Direktif	53
	Pertanyaan	54
	Permintaan	58
	Permisif	62
	Arahan	64
	Nasihat	67
	Lakuan Bahasa Asertif	68
	Makluman	70
	Penyataan	75
	Laporan	80
	Perdebatan	85
	Pengakuan	86
	Lakuan Bahasa Ekspresif	88
	Penerimaan	89
	Pengesahan	92
	Sapaan	96
	Permohonan Maaf	97
	Terima Kasih	99
	Simpati	101
	Lakuan Bahasa Komisif	102
	Penolakan	103
	Perjanjian	109
	Penawaran	112
	Lakuan Deklaratif	113
	Menjatuhkan Hukuman	114
	Pengisytiharan	115
	Lakuan Bahasa dalam Memancarkan Akal Budi	116
	Rasional Teori dan Implikasi Kajian	122
	Rumusan	123
5	KESIMPULAN DAN CADANGAN	
	Pendahuluan	125
	Cadangan kajian selanjutnya	127
	Penutup	128
	BIBLIOGRAFI	129
	LAMPIRAN	147
	BIODATA PELAJAR	207
	SENARAI PENERBITAN	208

SENARAI RAJAH

Rajah		Muka Surat
1	Pengkategorian Lakuan Bahasa Bach & Harnish (Bach & Harnish, 1979)	14
2	Kerangka Konseptual	34

SENARAI JADUAL

Jadual		Muka Surat
1	Jumlah Keseluruhan Lakuan Bahasa dalam Filem Melayu	42
2	Asertif dalam FSM	42
3	Asertif dalam FHJ	42
4	Asertif dalam FSP	43
5	Asertif dalam FLK	43
6	Direktif dalam Filem FSM	44
7	Direktif dalam Filem FHJ	44
8	Direktif dalam Filem FSP	45
9	Direktif dalam Filem FLK	45
10	Ekspresif dalam Filem FSM	45
11	Ekspresif dalam Filem FHJ	45
12	Ekspresif dalam Filem FSP	46
13	Ekspresif dalam Filem FLK	46
14	Komisif dalam Filem FSM	46
15	Komisif dalam Filem FHJ	46
16	Komisif dalam Filem FSP	47
17	Komisif dalam Filem FLK	47
18	Deklaratif dalam Filem FSP	47
19	Direktif Pertanyaan	55
20	Direktif Pertanyaan	56
21	Direktif Pertanyaan	57
22	Direktif Permintaan	59
23	Direktif Permintaan Tidak Langsung	60
24	Direktif Permintaan Tidak Langsung	60
25	Direktif Permisif	62
26	Direktif Arahan	64
27	Direktif Arahan	66
28	Direktif Nasihat	67
29	Asertif Makluman	70
30	Asertif Makluman	71
31	Asertif Makluman	72
32	Asertif Makluman	74
33	Asertif Penyataan	75
34	Asertif Penyataan	77
35	Asertif Penyataan	78
36	Asertif Laporan	80
37	Asertif Laporan	81
38	Asertif Laporan	82
39	Asertif Perdebatan	85
40	Asertif Pengakuan	86
41	Ekspresif Penerimaan	89
42	Ekspresif Penerimaan	89
43	Ekspresif Penerimaan	90
44	Ekspresif Penerimaan	91
45	Ekspresif Pengesahan	92
46	Ekspresif Pengesahan	93

47	Ekspresif Pengesahan	94
48	Ekspresif Pengesahan	95
49	Ekspresif Sapaan	96
50	Ekspresif Permohonan Maaf	98
51	Ekspresif Terima Kasih	100
52	Ekspresif Simpati	101
53	Komisif Penolakan Langsung	104
54	Klasifikasi Lakuan Menolak Berdasarkan Beebe et al (1990)	105
55	Komisif Penolakan Tidak Langsung	107
56	Komisif Perjanjian	110
57	Komisif Penawaran	112
58	Deklaratif Menjatuhkan Hukuman	114
59	Deklaratif Pengisytiharan	116
60	Akal Budi dalam Lakuan Bahasa	118
61	Akal Budi dalam Lakuan Bahasa	120

SENARAI SINGKATAN

FSM	Filem Seri Mersing
FHJ	Filem Hang Jebat
FSP	Filem Semerah Padi
FLK	Filem Lancang Kuning

SENARAI CARTA PAI

Carta Pai		Muka Surat
1	Jumlah Keseluruhan Lakuan Bahasa dalam Filem Melayu Terpilih	41
2	Jumlah Keseluruhan Lakuan Bahasa dalam Filem	48
3	Kekerapan Lakuan Bahasa dalam Filem	49
4	Lakuan bahasa dalam FSM	50
5	Lakuan bahasa dalam FHJ	51
6	Lakuan bahasa dalam FSP	52
7	Lakuan bahasa dalam FLK	53
8	Jumlah Keseluruhan Lakuan Direktif dalam Filem Melayu Terpilih	54
9	Kekerapan Penggunaan Subkategori Asertif	69
10	Subkategori Lakuan Bahasa Ekspresif	88
11	Subkategori Lakuan Bahasa Komisif	103
12	Subkategori Lakuan Deklaratif dalam Filem Melayu Terpilih	113

BAB 1

PENGENALAN

Pengenalan

Lakuan bahasa merupakan tindakan-tindakan dalam komunikasi. Setiap ayat yang dituturkan mengandungi tindakan, antaranya berjanji, menggesa, menasihati, menegas, melaporkan dan menyimpulkan. Hal ini demikian kerana apabila seseorang melakukan pertuturan sebenarnya dia telah melakukan sesuatu bentuk lakuan (Searle, 1969). Lakuan bahasa sentiasa berlaku dalam komunikasi seharian dalam apa jua medium komunikasi. Lakuan bahasa dipelopori oleh ahli falsafah Austin pada tahun 1962. Lakuan bahasa ini membincangkan perkara yang berkaitan perlakuan pertuturan manusia. Penekanan lakuan ini adalah pada peranan tujuan, keinginan, atau maksud penutur dalam menghasilkan ujaran performatif. Ujaran performatif berlaku apabila penutur melakukan sesuatu dalam ujaran atau pertuturan dan bukan hanya mengujarkan sesuatu, namun pada masa yang sama melakukan perbuatan yang dimaksudkan oleh ujaran itu (Searle, 1969).

Lakuan bahasa membicarakan kata yang maknanya memberikan implikasi bahawa penutur yang menggunakan kata kerja tersebut dalam pertuturannya telah melakukan tingkah laku yang terdiri daripada pelbagai jenis. Kata kerja yang tergolong dalam kategori ini dinamakan kata kerja performatif, contohnya jamin, bertaruh, cadang, janji, lantik, isytihar, mohon, nikahkan, jatuhkan dan sebagainya (Searle, 1969, Huang, 2015). Austin (1962) pula menamakan ayat dalam lakuan bahasa sebagai ayat performatif, manakala Searle (1969) pula menggunakan istilah 'lakuan pertuturan'.

Lakuan bahasa secara universalnya dikelompokkan ke dalam lima kategori, iaitu asertif, direktif, komisif, ekspresif dan deklaratif (Searle, 1969). Lakuan bahasa asertif merupakan jenis lakuan bahasa yang mengikat penutur kepada kebenaran proposisi yang dilahirkan dan oleh itu mempunyai nilai benar (Searle, 1969). Lakuan direktif pula merupakan lakuan bahasa yang menggambarkan usaha oleh penutur untuk membuatkan pesapa melakukan sesuatu, manakala lakuan komisif merupakan jenis lakuan bahasa yang mengikat penutur kepada sesuatu tindakan pada masa akan datang (Searle, 1969, Huang, 2015). Lakuan ekspresif pula merupakan lakuan bahasa yang menunjukkan sikap psikologi penutur dan lakuan deklaratif merupakan lakuan bahasa yang memberikan perubahan segera dalam sesuatu keadaan semasa (Searle, 1969).

Selain pengelasan lima lakuan bahasa, juga mengandungi lakuan bahasa tidak langsung (Searle, 1969 dan Horn & Ward, 2015). Searle (1969) menjelaskan bahawa lakuan bahasa langsung merupakan padanan langsung antara jenis ayat dengan kuasa ilokusi, manakala padanan yang tidak terdapat pada hubungan langsung antara jenis ayat dengan kuasa ilokusi dinamakan lakuan bahasa tidak langsung. Walau bagaimanapun, dalam lakuan bahasa tak langsung tidak wujud

kata kerja performatif, namun demikian dalam keperihalan keadaan tertentu ayat ini boleh menjadi performatif apabila pendengar melakukan sesuatu lakuan seperti melakukan helah dan memutuskan hubungan (Holdcroft, 2014).

Beberapa kajian lakuan bahasa seperti Amir Juhari & Zaitul Azma Zainon Hamzah (2015), Wan Robiah Meor Osman (2015) dan Sophie Payne (2013) telah membuktikan bahawa lakuan bahasa terbukti mempunyai varian bahasa yang tersendiri dalam konteks yang berbeza seperti dalam mesyuarat, sesi kaunseling dan komunikasi antara budaya bagi merealisasikan lakuan bahasa dalam budaya. Penyelidik-penyelidik yang mengkaji lakuan bahasa seperti Hetti Waluati Triana & Idris Aman (2011), Maslida Yusof dan Karim Harun, (2015) dan Abd. Ganing Laengkang (2018) mendapati bahawa lakuan bahasa merupakan nilai sosiobudaya yang bersifat universal dan sejagat, namun berbeza dari satu budaya dengan budaya yang lain. Lakuan bahasa juga dipengaruhi oleh pemboleh ubah sosial seperti kuasa, jarak, gender, budaya, topik dan norma-norma pragmatik.

Kajian-kajian yang dijalankan di Malaysia khususnya dalam bidang lakuan bahasa ini memperlihatkan satu perkembangan yang memberangsangkan. Pelbagai kajian yang dijalankan, antaranya kajian lakuan pujian (Wong Chee Chee, 2013), lakuan direktif (Zanariah Ibrahim, Maslida Yusof dan Karim Harun, 2017), lakuan penolakan (Maya Khemlani David, 2015), komunikasi antara doktor dan pesakit (Cerny, 2017) dan lakuan bahasa dalam khutbah jumaat (Abd. Ganing Laengkang, 2018) menunjukkan bahawa penggunaan lakuan bahasa merangkumi pelbagai bidang dan bersesuaian dengan konteks dan budaya di negara ini. Perkembangan bidang pragmatik ini dilihat sebagai satu lonjakan untuk penyelidik baharu untuk meneruskan legasi ini. Oleh yang demikian, penyelidikan ini bertujuan untuk meneruskan legasi dan memperbanyak kajian mengenai bidang pragmatik khususnya lakuan bahasa dalam filem Melayu.

Filem merupakan medium pengucapan yang diperkenalkan dalam perkembangan sejarah manusia (Baker, 2013). Filem merupakan medium pengucapan era moden, yang mewakili pemikiran, ekspresi dan cita-cita masyarakat yang diselubungi oleh pembikinannya. Baker (2013) mengatakan bahawa filem juga merupakan kesatuan wacana yang melibatkan pelbagai pihak antaranya pengarah, penerbit, penulis skrip dan pelakon. Kesatuan wacana itu dapat dilihat dalam penghasilan manuskrip dialog yang akan digunakan oleh pelakon untuk berkomunikasi semasa berlakon. Kerjasama yang berlaku semasa penghasilan filem merupakan kesatuan wacana yang utuh sama ada dalam penghasilan manuskrip ataupun pembikinan filem itu sendiri.

Sesebuah filem atau drama yang dihasilkan merupakan cerminan budaya dan norma masyarakat sesebuah negara. Jika dilihat filem yang dihasilkan di luar negara banyak menceritakan tentang budaya masyarakat di sana. Monaco (2014) menjelaskan bahawa sesebuah karya filem itu merupakan cerminan sebenar dalam budaya sesebuah masyarakat. Karya filem Melayu yang menggunakan bahasa Melayu dan mempraktikkan budaya masyarakat Melayu akan turut memaparkan

ciri-ciri kemelayuannya kepada khalayak penonton. Salah satu ciri kemelayuan yang mencerminkan budaya Melayu menerusi karya filem adalah berdasarkan aspek lakuan bahasa. Aspek lakuan bahasa dalam sesebuah filem ini merujuk kepada cara dan bentuk bahasa yang digunakan proposisi, kata kerja performatif, lakuan tidak langsung dan lakuan secara langsung. Lakuan bahasa dalam karya filem ini turut meliputi aspek seperti pemilihan leksikal, nada, gerak laku dan juga gaya yang digunakan semasa seseorang watak itu berkomunikasi.

Martin (2017) mengatakan bahawa bahasa yang digunakan dalam filem mementingkan hajat komunikatif, ayat yang digunakan menggambarkan niat sebenar penutur. Hal ini bersesuaian dengan matlamat sesuatu komunikasi, iaitu maklumat yang hendak disampaikan mestilah difahami dan diinterpretasi dengan baik oleh pendengar (Bach & Harnish, 1979). Penggunaan kata kerja performatif dalam ujaran dapat membantu pendengar untuk melakukan seperti yang dihajatkan oleh penutur. Hal ini dapat dilihat dalam filem yang dikaji mempunyai variasi lakuan bahasa dalam menyampaikan hajat komunikasi.

Selain bertindak sebagai wadah menyampaikan maklumat, mengekspresikan pelbagai perasaan, filem juga digunakan untuk mendidik. Birules-Muntane & Soto-Faraco (2016) mengatakan bahawa filem dijadikan sebagai alat untuk mendidik seseorang dalam berbahasa. Dalam kajiannya, beliau mendapati bahawa filem yang digunakan dapat mendidik guru menggunakan lakuan menolak dengan betul menerusi pelbagai kaedah, antaranya menggunakan penolakan secara tidak langsung, secara terus terang dan mengancam muka dan memberi alasan. Berdasarkan kajian ini, jelas menunjukkan bahawa filem tidak hanya berfungsi sebagai wadah menyampaikan maklumat dan hiburan semata-mata, malah boleh digunakan sebagai wadah untuk mendidik seseorang.

Pendidikan yang menggunakan media sebagai medium bantu mengajar dilihat sebagai satu dimensi baharu apabila menjadikan filem sebagai wadah untuk mempelajari pelbagai bahasa, terutamanya bagi membantu pembelajaran dan penguasaan bahasa. Menurut Birules-Muntane dan Soto-Faraco, (2016) dengan menonton filem dan mempelajari leksikal, perkataan, budaya sesuatu bangsa lain dapat diperoleh melalui sari kata (Subtitle) yang disediakan. Selain itu, beliau mendapati bahawa pendidikan secara visual dan audio seperti filem secara tidak langsung dapat meningkatkan kemahiran berbahasa dalam kalangan penutur bukan asli Inggeris. Jelaslah bahawa pendidikan bahasa tidak hanya diperoleh melalui pembelajaran di sekolah semata-mata, namun ilmu dan kemahiran juga dapat diperoleh melalui filem. Oleh yang demikian, penghasilan sesebuah filem itu haruslah dapat mendidik dan memperkembang keintelektualan masyarakat, di samping dapat mempertinggi budaya dan bahasa.

Penyataan Masalah

Lakuan bahasa dapat diertikan sebagai ujaran yang dilafazkan oleh penutur yang melambangkan sesuatu perbuatan. Setiap lakuan mempunyai makna tertentu yang dihubungkan dengan perlakuan tertentu. Penerapan aspek lakuan bahasa dalam filem dilihat cukup berkepentingan, terutamanya dalam menyampaikan maklumat dan menyampaikan hajat pengarah. Namun begitu, aspek lakuan bahasa dilihat sukar untuk ditentukan penggunaannya terutamanya pengkategorian lakuan bahasa. Hal ini demikian kerana mesej yang hendak disampaikan melalui lakuan bahasa yang ingin ditonjolkan dalam budaya Melayu daripada filem sukar ditentukan penggunaannya kerana kekurangan pemahaman dan kekeliruan terhadap lakuan bahasa. Bertitik tolak daripada itu, timbul masalah untuk memahami dan menentukan lakuan bahasa. Hal ini bertepatan dengan pandangan yang dinyatakan oleh Hetti Waluati Triana & Idris Aman (2011), Maslida Yusof dan Karim Harun, (2015) dan Abd. Ganing Laengkang (2018) mendapati bahawa lakuan bahasa merupakan nilai sosiobudaya yang bersifat universal dan sejagat, namun berbeza dari satu budaya dengan budaya yang lain. Lakuan bahasa juga dipengaruhi oleh pemboleh ubah sosial seperti kuasa, jarak, gender, budaya, topik dan norma-norma pragmatik.

Penggunaan lakuan bahasa yang digunakan dilihat sebagai satu bentuk komunikasi yang berpengaruh. Penerapan lakuan bahasa dalam filem dilihat cukup berkepentingan, terutamanya sebagai menyampaikan maklumat, pendidikan dan pemaparan budaya masyarakat. Namun begitu, kerencaman bahasa dalam filem dilihat begitu sukar untuk dikenal pasti dan dikategorikan mengikut peranannya dalam menyampaikan maklumat dan tujuan komunikasi yang lain. Hal ini demikian kerana mesej yang terkandung dalam lakuan bahasa sukar diperoleh sekiranya pendengar tidak memahami hajat komunikatif penutur. Bertitik tolak daripada itu, timbul masalah untuk memahami hajat komunikatif penutur berdasarkan kerencaman bentuk bahasa yang terdapat dalam filem. Hal ini bertepatan dengan kajian yang dijalankan oleh Zanariah Ibrahim, Maslida Yusof dan Karim Harun (2017) memperlihatkan lakuan bahasa direktif guru pelatih dalam komunikasi di bilik darjah yang dilihat mempunyai 'kuasa' dalam menuntut pendengar melakukan sesuatu. Daripada kajian ini, sesuatu komunikasi tergendala, sekiranya hajat komunikatif penutur tidak difahami oleh pendengar yang menyebabkan penyampaian maklumat, pernyataan dan sebagainya gagal.

Keberkesanan sesuatu komunikasi bergantung pada kejelasan, kefahaman, konteks, kognitif dan struktur ayat yang digunakan. Masyarakat Melayu gemar menggunakan bahasa tersirat dalam ucapannya yang mempunyai pelbagai tujuan. Bahasa tersirat dapat disimpulkan sebagai ungkapan yang berselindung disebalik makna sebenar yang mempunyai unsur negatif dan bersifat ofensif. Penerapan unsur bahasa tersirat dalam lakuan bahasa dilihat cukup penting, terutamanya sebagai agen pemaparan budaya masyarakat. Hal ini demikian kerana lakuan bahasa yang mengandungi unsur bahasa tersirat yang ingin dipaparkan dalam budaya Melayu terutamanya dalam filem ini sukar untuk ditafsir kerana mempunyai makna yang berbeza daripada struktur ayat sebenar. Bertitik tolak

daripada isu tersebut, masalah yang timbul ialah memahami unsur bahasa tersirat dalam lakuan bahasa. Hal ini sejajar dengan kenyataan Mustafa Atan (2010) dan Husin Sarif (2013) bahawa masyarakat Melayu menggunakan pelbagai bentuk bahasa dalam ujaran-ujaran yang bertujuan untuk menyampaikan mesej atau maksud seperti pernyataan yang berlebihan, bahasa sindiran, bahasa kiasan, metafora dan ketidaksesuaian masyarakat konteks. Ujaran-ujaran yang mempunyai makna menunjukkan bahawa penutur mempunyai mesej tertentu untuk disampaikan kepada pendengar. Makna sebenar ujaran tersebut bergantung pada kognitif pendengar. Hakikatnya, maksud sebenar sesuatu ujaran itu tidak semestinya berdasarkan makna perkataan yang digunakan dalam ujaran tersebut semata-mata.

Lakuan bahasa tidak hanya bergantung pada ayat, kata kerja performatif, pemilihan dan kejelasan leksikal, tetapi keberkesanan lakuan bahasa juga bergantung pada pemilihan ayat yang pendek, ringkas dan mudah difahami. Ayat yang pendek dan ringkas dalam lakuan bahasa lebih mudah untuk difahami makna sebenar hajat komunikatif penutur kerana ayat yang pendek akan membuatkan sesuatu perkara relevan kepada pendengar. Penerapan dan penggunaan ayat yang mudah difahami dilihat amat berkepentingan terutamanya dalam menyampaikan sesuatu maklumat. Namun begitu, kebanyakan dialog dalam filem menggunakan ayat yang panjang, kompleks dan meleret sehingga menyebabkan pendengar hilang tumpuan dan fokus terhadap maklumat yang hendak disampaikan. Oleh hal yang demikian, timbul masalah untuk memahami maklumat dan hajat komunikatif yang disampaikan. Hal ini sejajar dengan kenyataan Olga Dontcheva-Navratilova (2015), Cerny (2017) mengatakan bahawa pemilihan leksikal, ayat pendek dan ringkas dalam sesuatu lakuan bahasa lebih cenderung menjadi lebih jelas dan lebih mudah difahami berbanding dengan ayat yang panjang dan kompleks. Ayat yang pendek dan ringkas dalam lakuan bahasa lebih mudah untuk difahami makna sebenar hajat komunikatif penutur. Penggunaan bahasa yang betul dan jelas adalah penting dalam filem agar plot yang berkembang dapat disampaikan dan difahami. Justeru itu, lakuan bahasa yang menggunakan ayat yang pendek dan ringkas dalam menyampaikan hajat komunikatif lebih mudah difahami dan memberi kesan kepada pendengar, berbanding dengan ayat yang panjang dan kompleks.

Bahasa dilihat bukan hanya berfungsi sebagai medium komunikasi, namun bahasa juga berfungsi sebagai medium untuk mengubah pandangan, kepercayaan, dan keyakinan seseorang. Hal ini bertepatan dengan kenyataan Sahar Altikriti (2016) mendapati bahawa pemujukan merupakan bahagian penting dalam masyarakat di mana komunikator cuba menyakinkan orang lain untuk mengubah kepercayaan dan tingkah laku mereka dalam mempertimbangkan isu-isu semasa, politik melalui mesej. Perkara ini memperlihatkan penggunaan lakuan bahasa yang digunakan untuk memujuk audien melalui ucapan seseorang. Penggunaan lakuan bahasa yang diujarkan dapat menyakinkan dan mengubah persepsi audien melalui lakuan bahasa. Bertitik tolak daripada isu tersebut, permasalahan yang timbul ialah sesuatu isu atau permasalahan yang berlaku dalam filem Melayu terpilih tidak dapat disampaikan kepada pendengar, sekiranya pendengar gagal menginterpretasi mesej atau isu yang hendak disampaikan. Penyampaian mesej melalui lakuan bahasa

dapat dicapai, sekiranya penutur dapat menyampaikan dan pendengar menerima mesej dengan baik.

Filem berfungsi sebagai wadah untuk pembelajaran di samping memperlihatkan keberkesanan filem sebagai alat bantu mengajar. Di samping fungsinya sebagai penyampaian ideologi dan alat bantu mengajar, filem juga digunakan sebagai bahan penyelidikan seperti yang dijalankan oleh Maya Khemlani David (2015), Mustafa Atan (2010) dan Husin Sarif (2013). Isu yang sering timbul dalam bidang perfileman ialah penggunaan bahasa yang digunakan dalam menyampaikan idea, permasalahan masyarakat dan pemikiran. Berdasarkan isu yang timbul ini, sesuatu idea yang hendak disampaikan menerusi penggunaan dialog antara penutur dengan pendengar tidak akan berjaya sekiranya pendengar tidak dapat memahami idea, pemikiran dan permasalahan yang disampaikan. Hal ini sejajar dengan kenyataan Maya Khemlani David (2015) mendapati bahawa lakuan bahasa yang digunakan dalam filem mempunyai pelbagai varian dan keberkesanan sesuatu komunikasi bergantung pada penggunaan bahasa. Atas dasar itu, pengkaji melihat perlunya kajian dilakukan bagi melihat kepentingan dan keupayaan lakuan bahasa sebagai satu bentuk komunikasi dalam proses menyampaikan pelbagai permasalahan dalam filem. Kajian berkaitan lakuan bahasa dalam filem ini bukan hanya tertumpu kepada lakuan bahasa, namun kajian ini juga melihat pengaliran akal budi berdasarkan lakuan bahasa.

Objektif Kajian

Dalam penyelidikan ini, terdapat tiga objektif yang penting, iaitu;

1. Mengenal pasti lakuan bahasa yang terdapat dalam filem Melayu terpilih
2. Menganalisis lakuan bahasa dalam filem Melayu terpilih menggunakan Teori Lakuan Bahasa Searle (1969).
3. Merumus akal budi Melayu yang terpancar melalui penggunaan lakuan bahasa yang terdapat dalam filem Melayu terpilih.

Persoalan Kajian

Dalam penyelidikan ini akan menjurus untuk menjawab tiga persoalan kajian yang penting, iaitu;

1. Apakah bentuk lakuan bahasa yang terdapat dalam filem Melayu terpilih?
2. Bagaimanakah lakuan bahasa dalam filem Melayu terpilih dianalisis?
3. Apakah akal budi yang terpancar dalam filem Melayu terpilih menerusi penggunaan lakuan bahasa?

Kepentingan Kajian

Hasil daripada penelitian, kajian ini mempunyai kepentingan dari sudut bahasa, lakuan bahasa dan komunikasi. Penggunaan bahasa yang mudah difahami, ringkas dan tidak kompleks akan memudahkan pendengar memahami hajat komunikatif penutur melalui lakuan bahasa. Selain itu, penggunaan bahasa yang tepat dalam lakuan bahasa juga membolehkan pendengar menginterpretasi hajat komunikatif penutur. Ayat tanya, ayat perintah, ayat berita dan sapaan memberikan implikasi yang berbeza, sekiranya digunakan pada konteks yang berbeza. Penggunaan bahasa dalam lakuan bahasa dilihat amat penting dalam membantu pendengar menginterpretasi dan memperoleh maklumat atau perkara lain untuk dirinya dan melancarkan komunikasi. Penggunaan bahasa dan lakuan bahasa yang betul dan tepat akan memudahkan sesuatu komunikasi dan mewujudkan hubungan yang harmoni.

Kajian mengenai lakuan bahasa dalam filem Melayu adalah perlu kerana sehingga kini belum ada kajian yang mendalam untuk menganalisis lakuan bahasa. Jika adapun kajian yang menggunakan filem Melayu lebih menjurus kepada bentuk bahasa, iaitu sama ada kiasan, implikatur, bahasa feminisme atau kesantunan. Kajian lakuan bahasa juga banyak memfokuskan kajian berkaitan khutbah, budaya dan penolakan. Kajian yang dilakukan ini membolehkan pengguna bahasa umumnya dan pengkaji bahasa khususnya memperoleh pendedahan mengenai lakuan bahasa dalam filem Melayu. Pendedahan mengenai lakuan ini juga boleh digunakan oleh pengkaji lain untuk melihat kepada aspek lakuan yang terdapat dalam filem seterusnya dapat menghasilkan kajian lain yang berkaitan. Penggunaan lakuan bahasa yang betul dan tepat dalam filem akan menjadikan komunikasi dan hajat komunikatif dapat disampaikan dan berkesan. Antara lakuan bahasa ialah menyatakan cadangan, niat, penghargaan dan pertengkaran atau perkelahian. Setiap pengkategorian tersebut mempunyai makna dan kesan yang besar seperti memberi arahan, menjalankan pelbagai aktiviti, pelantikan, menjalankan tindakan dan sebagainya.

Dapatan kajian dapat memberikan pendedahan kepada pengguna bahasa mengenai lakuan bahasa untuk membantu mereka memahami mesej yang hendak disampaikan. Telah sedia maklum bahawa pragmatik ialah kajian makna berdasarkan konteks dengan mengambil kira penutur dan pendengar. Kajian pragmatik kebelakangan ini banyak digunakan dalam pemerian makna ujaran bagi sesuatu bahasa termasuk bahasa Melayu. Kajian yang dilakukan tidak hanya terhad kepada penggunaan bahasa dalam lapangan, sebaliknya melibatkan wacana dalam penghasilan karya seperti filem. Kajian ini dianggap penting kerana selain berpengetahuan dalam berkomunikasi, melalui lakuan bahasa Searle (1969), penonton yang menonton sesebuah filem akan dapat mengetahui cara dan jenis lakuan bagi setiap komunikasi yang berlangsung, dengan meneliti setiap aspek yang ada pada pemerian melalui pemerian terhadap makna abstrak, makna penutur, dan interpretasi ujaran. Apabila pengetahuan ini dapat dikuasai dan difahami, tidak mustahil akan lebih memudahkan penonton untuk menjiwai keseluruhan struktur sesebuah filem sama ada dari segi plot penceritaan, bahasa, latar dan perwatakannya.

Selanjutnya, kajian ini turut penting dalam menuju ke arah mempelbagaikan kajian terutamanya dalam lakuan bahasa, di samping menyerlahkan hasil-hasil karya masyarakat Malaysia. Hal ini bersangkut paut kerana kajian antara watak dalam filem mencerminkan lakuan bahasa masyarakat Melayu. Dengan adanya kajian sebegini, perkara ini bukan sekadar dapat merungkaikan segala permasalahan mengenai pelbagai aspek seperti aspek makna, aspek bahasa, bahkan dapat menonjolkan aspek pemikiran dan persoalan yang ada dalam masyarakat Melayu.

Batasan Kajian

Bersesuaian dengan fokus penyelidikan, iaitu lakuan pertuturan, penyelidikan ini hanya memfokuskan terhadap lakuan pertuturan berdasarkan pendekatan pragmatik. Bahan penyelidikan adalah sampel ujaran-ujaran watak dalam filem. Pemilihan bahasa berbentuk ujaran amat sesuai dengan disiplin pragmatik, iaitu mengkaji makna ujaran dari sudut penggunaan bahasa. Penyelidik telah memilih empat buah filem, iaitu 'Semerah Padi', 'Seri Mersing', 'Hang Jebat' dan 'Lancang Kuning'. Oleh sebab filem mengandungi banyak ujaran antara watak, maka tidak semua ujaran yang terdapat dalam filem akan dijadikan sebagai dapatan atau data penyelidikan. Penyelidik hanya memilih dan menganalisis lakuan pertuturan yang diujarkan oleh watak masyarakat Melayu yang terdapat dalam filem Melayu menggunakan pendekatan pragmatik. Ujaran tersebut akan dianalisis secara terperinci menggunakan taksonomi Searle (1969).

Penyelidik memperoleh data berdasarkan tontonan dan kemudiannya membuat transkrip berdasarkan dialog yang diujarkan dalam filem. Setelah transkrip siap dikarang, data tersebut kemudiannya diklasifikasikan berdasarkan objektif kajian. Data tersebut akan dikeluarkan dan dibuat transkrip untuk memudahkan lagi kerja menganalisis dan kemudiannya dianalisis menggunakan analisis teks. Teori yang digunakan dalam penyelidikan ini menggunakan Teori Lakuan Bahasa Searle (1969). Data diperoleh daripada keempat-empat buah filem Melayu terpilih. Data yang diperlukan dalam pemerolehan data adalah melibatkan kerja-kerja, antaranya tontonan keseluruhan filem, mentranskripsi dialog, mengenal pasti lakuan, dan mengkategorikan lakuan. Data diperoleh berdasarkan tontonan dan kemudiannya membuat transkrip berdasarkan dialog yang diujarkan dalam filem. Setelah transkrip siap diperoleh, data tersebut kemudiannya diklasifikasikan berdasarkan objektif kajian.

Aspek yang menjadi fokus dalam penyelidikan ini ialah lakuan bahasa dalam filem Melayu terpilih. Dalam penyelidikan ini, lakuan bahasa hanya memfokuskan ujaran yang melibatkan komunikasi resiprokal yang membentuk pemahaman antara peserta komunikasi, manakala bentuk bahasa yang menjadi fokus dalam penyelidikan ini ialah bentuk bahasa berdasarkan lakuan bahasa Searle (1969), iaitu bentuk bahasa secara langsung dan bentuk bahasa secara tidak langsung. Aspek ini juga melihat kepada ujaran kiasan dan implisit. Dengan kata yang lebih mudah, bentuk bahasa yang menjadi fokus ialah bentuk bahasa kiasan, implikatur dan

eksplikatur. Dalam menganalisis data, penyelidik akan menganalisis dapatan berdasarkan lakuan bahasa Searle (1969).

Definisi Operasional

Dalam konteks kajian ini, terdapat beberapa konsep asas yang difikirkan perlu diuraikan untuk memberikan kefahaman yang jelas selari dengan kehendak disiplin dan bidang kajian agar terkawal dan tidak menyimpang daripada objektif yang telah digariskan. Penjelasan istilah-istilah yang kerap digunakan dalam penyelidikan ini adalah penting untuk pemahaman dan rujukan pada masa akan datang. Hal ini demikian kerana beberapa istilah penting seperti lakuan bahasa dan filem mempunyai pelbagai definisi.

Lakuan Bahasa

Searle (1969) mendefinisikan lakuan bahasa sebagai sesuatu perkataan atau ungkapan yang dilafazkan oleh penutur yang melambangkan sesuatu perbuatan sama ada mencadang, melulus, menyatakan niat, berkelahi, bersetuju dan perbuatan-perbuatan lain. Lakuan bahasa yang dihasilkan ini mempunyai lima kategori yang utama, iaitu asertif, direktif, komisif, ekspresif dan deklaratif. Lakuan asertif merupakan lakuan bahasa yang mengikat penutur kepada kebenaran proposisi. Lakuan direktif pula merupakan lakuan yang menggambarkan usaha penutur untuk membuat pendengar melakukan sesuatu. Lakuan komisif merupakan lakuan yang menuntut penutur kepada sesuatu tindakan pada masa hadapan, manakala lakuan ekspresif pula merupakan lakuan yang menggambarkan emosi penutur. Deklaratif pula merupakan lakuan yang memberikan perubahan segera dalam sesuatu keadaan.

Setiap lakuan mempunyai makna tertentu yang dihubungkan dengan perlakuan tertentu. Istilah ini juga mempunyai kaitan dengan fungsi, iaitu penggunaan bahasa untuk tujuan tertentu seperti fungsi komunikatif dan fungsi pengungkapan. Fungsi komunikatif ialah fungsi bahasa yang bertujuan untuk menyampaikan maklumat antara penutur dengan pendengar atau penulis dengan pembaca, manakala fungsi pengungkapan pula berfungsi sebagai mengungkapkan perasaan seseorang. Selain itu, istilah ini juga melibatkan istilah pola ayat, iaitu susunan unsur-unsur ayat berdasarkan struktur dan makna. Dalam konteks kajian ini, dapatlah diberikan definisi terhadap lakuan bahasa, iaitu lakuan bahasa merupakan komunikasi dua hala bermula daripada penutur mengekspresikan ujaran dan pendengar memperoleh ujaran tersebut dan kemudiannya bertindak sepertimana hajat komunikatif penutur. Setiap ujaran yang diujarkan mempunyai makna tertentu yang dihubungkan dengan perlakuan tertentu.

Filem

Monaco (2014) mendefinisikan filem sebagai sebuah wahana kreatif yang bersifat perbincangan (discursive) serta melibatkan idea dan pemikiran, analisis, kritikan, fungsi, matlamat, dan pelbagai kemahiran dan kepakaran. Filem juga boleh didefinisikan sebagai imej yang terhasil dalam bentuk visual bergerak yang mengandungi unsur-unsur penceritaan yang ditulis, diolah dalam bentuk dialog, visual dan bunyi, yang kemudiannya dirakamkan menggunakan kamera, diolah dengan menggunakan pelbagai kepentingan dan matlamat untuk dipamerkan secara tayangan di pawagam dan televisyen. Sehubungan dengan itu, filem merupakan teknologi yang digunakan oleh pengarah untuk menyampaikan sesuatu pemikiran dan ideologi kepada penonton. Pemikiran, ideologi dan falsafah pengarah dapat dilihat dalam filem menerusi ujaran yang dilontarkan oleh watak-watak dalam filem.

Dalam konteks kajian ini, filem merupakan satu bentuk wacana yang dihasilkan menerusi teknologi untuk menceritakan isu, permasalahan, ideologi, pemikiran, budaya dan bahasa kepada khalayak. Penggunaan bahasa yang terdapat dalam filem mencerminkan keperibadian pengarah di samping memaparkan elemen-elemen budaya sesuatu bangsa. Penggunaan bahasa dalam filem ini juga dapat mendidik dan meningkatkan keintelektualan penonton agar falsafah yang diterapkan dalam filem dapat disampaikan dan mempengaruhi pemikiran penonton. Filem seharusnya dijadikan sebagai lontaran idea dalam memaparkan permasalahan masyarakat di samping dapat mendidik keintelektualan masyarakat sesuatu bangsa tersebut. Dalam kajian ini pengkaji menggunakan empat buah filem sebagai bahan kajian yang utama, iaitu filem *Seri Mersing* (1961), filem *Hang Jebat* (1961), filem *Semerah Padi* (1956) dan filem *Lancang Kuning* (1962).

Rumusan

Lakuan bahasa merupakan ujaran yang diujarkan oleh penutur yang membuatkan pendengar melakukan sesuatu sejajar dengan hajat komunikatif penutur. Setiap ujaran mempunyai makna tertentu yang dihubungkan dengan perlakuan tertentu. Lakuan bahasa dikategorikan kepada lima jenis iaitu asertif, direktif, komisif, ekspresif dan deklaratif.

Filem merupakan medium komunikasi yang telah dihasilkan sekian lama yang mempunyai pelbagai tujuan. Teknologi ini yang bersifat umum yang melibatkan pelbagai lapisan masyarakat dianggap sebagai komuniti kecil yang mengikat satu sama lain dalam penyiarannya. Penyampaian maklumat dalam filem tidak hanya memberitahu dan menyatakan apa yang dilakukan, peristiwa yang berlaku, pemikiran dan ideologi, namun disebalik penghasilan filem ini, bahasa yang digunakan juga memainkan fungsi komunikasi seperti menegur, memberi komen, mencadangkan, memberi amaran, larangan, nasihat, dan sebagainya. Lakuan bahasa merupakan ujaran yang amat penting dalam komunikasi untuk menyampaikan maklumat dan tujuan komunikasi yang lain.

BIBLIOGRAFI

- Abd. Ganing Laengkang. (2018). *Analisis Lakuan Bahasa Terhadap Teks Khutbah Jumaat Negeri Selangor*. Jurnal Hal Ehwal Islam dan Warisan Selangor. Bil. 2. No.1. 2018.
- Abdul Halim Ali. (2009). *Akal Budi dalam Sajak-Sajak Dharmawijaya*. Jurnal e-Utama, Vol, 2 (2009).
- Abdullah Hassan dan Ainon Mohd. (2011). *Kamus Peribahasa Kontemporari Edisi Ketiga*. PTS Professional & Publishing Sdn. Bhd: Batu Caves.
- Abdullah Hassan & Ainon Mohd. (2010). *Kamus Peribahasa Kontemporari: Edisi Kedua*. Batu Caves: PTS Professional Publishing Sdn. Bhd.
- Abdullah Hassan & Ainon Mohd. (2002). *Koleksi Terindah Peribahasa Melayu*. Batu Caves: PTS Publishing & Distributors Sdn. Bhd.
- Abdullah Hassan & Ainon Mohd. (2002). *Tesaurus Bahasa Melayu*. Batu Caves: PTS Publications & Distributors Sdn. Bhd.
- Abdullah Hussain. (2005). *Simpulan Bahasa*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Abu Hassan. (2013). *Wayang Gambar: Bertelaah Scene Sejarah Perkembangan, Sempadan Teori dan Studi Masa Depan*. Kertas Seminar tanpa terbit. Bachok: UMK.
- Adolps, S. (2018). *Corpus and Context: Investigating Pragmatic Functions in Spoken Discourse* (Vol. 30). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Al-Fatihah Md Adnan & Normaliza Abd Rahim. (2014). *Kritikan Sosial dalam Filem Melayu Zombi Kampung Pisang*. Journal of Business and Social Development, Volume 2, Number 2, September 2014: 62 – 73.
- Allwood, J & Abelar, Y. (1984). *Lack of Understanding, Misunderstanding and Language Acquisition*. Proceeding of the AILA-Conference in Brussels. July, 1984. University of Goteborg.
- Amat Juhari Moain. (1989). *Sistem Panggilan dalam Bahasa Melayu: Suatu Analisis Sociolinguistik*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Aminnudin Saimon & Zaitul Azma Zainon Hamzah. (2016). *Pentafsiran Makna dalam Ujaran Saling Memahami*. Jurnal Linguistik, Vol. 20(2) Disember 2016 (033 – 041).
- Aminnudin Saimon. (2015). *Leksis Gender dalam Novel Terpilih A. Samad Said*. Tesis Master Saster. Serdang: UPM.

- Amir Juhari & Zaitul Azma Zainon Hamzah. (2015). *Penggunaan Lakuan Pertuturan dalam Mesyuarat*. Jurnal Linguistik Vol. 19 (1), Jun 2015 (048 – 057).
- Amirah Ahmad & Nor Hashimah Jalaluddin. (2014) *Implikatur dalam Kes Pembunuhan Noritta: Analisis Teori Relevans*. Jurnal Bahasa, hlm 20 – 38.
- Andersen, G. (2000). *The Role of the Pragmatic Marker Like in Utterance Interpretation*. In G. Andersen & T. Fretheim (eds.), *Pragmatics and Beyond New Series* (pp. 17 – 38). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Ang Kean Hua. (2016). *Pengenalan Rangka Kerja Metodologi dalam Kajian Penyelidikan: Satu Kajian Kes*. Malaysian Journal of Social Science and Humanities, Volume 1, Issue 1, page 17 – 23. 2016.
- Anuar Nor Arai. (2002). *Rajuk, Pujuk Kasih Kempunan, Resah Gelisah dan Air Mata: Mengenal Inteligensia Budaya dalam Filem Melayu*. Kertas Kerja dalam Seminar Emosi Melayu, Akademi Pengajian Melayu, Kuala Lumpur: Universiti Malaya.
- Anuar Nor Arai. (2002). *P. Ramlee: Aspek Kemasyarakatan, Sinematografi dan Pengarahan dalam Filem Semerah Padi, Antara Dua Darjat dan Ibu Mertuaku*. Kertas Kerja dalam Simposium Karya Seni Seniman Agung P. Ramlee, Seri Kembangan: Selangor, 12 Jun.
- Aoyama, K. (2002). *Request Strategies at A Japanese Workplace*. Kertas kerja dibentangkan di The Third College-wide Conference in Language, Linguistics and Literature, Second Language Teaching & Curriculum Center, University of Hawaii, Manoa.
- Ardita Dylgjeri. (2017). *Analysis of Speech Acts in Political Speeches*. European Journal of Social Sciences Studies. Vol, 2. Issues 2, 2017.
- Arina Johari & Indirawati Zahid (2016). *Manifestasi Kesantunan Melayu dalam Ujaran Memberi dan Meminta Nasihat*. GEMA Online Journal of Language Studies. Volume 16(2), June 2016.
- Asmah, Haji Omar. (2009) *Nahu Melayu Mutakhir*. Edisi Kelima. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Austin, J. L. (1962). *How To Do With Words*. Oxford: Clarendon Press.
- Awang Had Salleh. (1985). *Adat Sopan dan Budi Bahasa*. Bandar Darul Aman. UUM: Penerbit Sesukala.
- Awang Sariyan. (2007). *Santun Bahasa*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

- Awang Sariyan & Laila @ Liang Yan. (2012). *Perbandingan Kesantunan Bahasa dalam Aspek Sistem Sapaan dan Ungkapan Fatis antara Bahasa Melayu dengan Bahasa Cina*. Dlm. Prinsip dan Aplikasi Kesantunan Berbahasa. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Azaha Ibrahim & Abu Hassan Hasbullah. (2014). *Estetika Rasa dalam Filem Arahkan dan Lakon oleh P. Ramlee: Analisis Terhadap Filem Penarik Beca (1955)*. Prosiding Kertas Kerja dalam Seminar UMK. Jun 2014.
- Bach, K, & Harnish, R. M. (1979). *Linguistics Communication and Speech Acts*. Cambridge & London: The MIT Press.
- Baker, H. (2013). *Argument For a Theatre-Third Edition*. Manchester: Manchester University Press.
- Bakhtin, M. M. (1986). *Speech Genres and Other Late Essays* (V. W. McGee, Trans). Austin, TX: University of Texas Press.
- Beebe et, al. (1990). Pragmatic Transfer in ESL Refusals. Dlm. R. Scarcella, E. Anderson & S. Krashen (Peny.). *Developing Communicative Competence in a Second Language*. New York: Newsbury House, hlmn. 55-73.
- Beun, R. J. (1996). *Speech Act Generation in Cooperative Dialogue*. Proceeding of the Twente Workshop on Language Technology 11. Twente University, Ensched, June 19 – 21. 1996.
- Beun, R. J. (2000). *Context and Form: Declarative or Interrogative, that is the Question*. Abduction, belief and Context in Dialogue: Studies in Computational Pragmatics. Vol. 1. Pages 311-325.
- Beun, R. J. et al. (2007) *Ontology Negotiation in Heterogeneous Multi-agent System: The Anemone System*. Applied Ontology. Vol. 2. Issue 3-4. Pages 267-303.
- Beun, R. J. (2013). *Persuasive Strategies in Mobile Insomnia Therapy: Alignment, Adaptation and Motivational Support*. Personal and Ubiquitous Computing. Vol. 17, issue 6, pages 1187-1195.
- Bevir, M. (2000). *The Role of Context in Understanding and Explanation*. Human Studies, 23(4), 395 – 411.
- Biacchi, A. (2000). *Iconicity and Indexicality: A Perceptual Approach to Language*. Applied Semiotics/Semiotique Appliquee 4: 10 (2000) 81 –89.
- Birules-Muntane, J. & Soto-Faraco, S. (2016). *Watching Subtitled Films Can Help Learning Foreign Languages*. PLoS One 11(6).
- Black, C. (2003). *Speaking With Forked Tongue: A Comparative Study of Metaphor and Metonymy in English and Malay Phraseology*. University of

Surrey. Department of Linguistics, Cultural & International Studies.
Metaphor and Symbol. 18 (4), 289 – 310

- Blackmore, D. (2002). *Relevance and Linguistics Meaning: The Semantics and Pragmatics of Discourse Makers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blommaert, J. (2007). *Sociolinguistics and Discourse Analysis: Order of Indexicality and Polycentricity*. *Journal of Multicultural Discourse*, 2(2), 115 – 130.
- Blum-Kulka, S & Olshtain, E. (1989) *Requests and Apologies: A Cross – Cultural Study of Speech Acts Realization Patterns (CCSARP)*. *Applied Linguistics*, Vol. 5, No. 3.
- Bosco, F. M, Bucciarelli, M, & Bara, B. G. (2004). *The Fundamental Context Categories in Understanding Communicative Intention*. *Journal of Pragmatics* 36 (2004), 467-488.
- Brown, P. & Levinson, S. C. (1978). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. In Goody, E. N. (ed.) *Questions and Politeness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Byon, A. S. (2005). *Apologizing in Korea: Cross-Cultural Analysis in Classroom Settings*. In Proc. ARPA Human Language Tecnology Workshop, 2005, pp. 278 – 282.
- Carpenter, C. & Suto, M. (2008). *Qualitative Research for Occupational and Physical Therapists: A Practical Guide*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Caroll, D. W. (2008). *Psychology of Language*. Canada: Thomson Wadsworth
- Carston, R. (2010). *Metaphor: Ad Hoc Concepts, Literal Meaning and Mental Images*. *Proceeding of the Aristotelian Society*, 110, 295 – 321.
- Carston, R. (2002). *Thoughts and Utterances: The Pragmatics of Explicit Communication*. Oxford: Blackwell.
- Carston, R. (1998). *Pragmatics and the Explicit – Implicit Distinction*. PhD. Dissertation, UCL.
- Carston, R. (1997). *Enrichment and Loosening: Complementary Processes in Deriving the Proposition Expressed*. *Linguistische Berichte* 8. 103 – 127.
- Carter, S. M., & Little, M. (2008). *Justifying Knowledge, Justifying Method, Taking Action: Epistemologies, Methodologies and Methods in Qualitative Research*, *Qualitative Health Research*, Vol. 17, No. 10, pp. 1316 – 28.

- Cerny, M. (2017). *On The Function of Speech Acts in Doctor – Patient Communication*. *Linguistica Online*. Published: August 3rd, 2017.
- Christian, C. (2008). *Ethics and Politics in Qualitative Research*. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (eds). *Strategies of Qualitative Inquiry*, 3rd ed. SAGE Publications. Thousand Oaks. CA.
- Creswell, J. W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*, 3rd ed. SAGE Publications. Thousand Oaks, CA.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*, 2nd edn, Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- Creswell, J. W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative Inquiry and Research Design, Choosing among five Traditions*. Thousand Oaks: Sage.
- Cohen, J. (1996). *Statistical Power Analysis*. *Current Directions in Psychological Science*, 1(3), 98 – 101.
- Cutting, J. (2005). *Pragmatics and Discourse: A Resource Book for Students*. London and New York, NY: Routledge.
- Davies, D. & Dodd, J. (2002). *Qualitative Research and the Questions of Rigor*. *Qualitative Health Research*, Vol. 12, No. 2, pp. 279 – 89.
- Dew, K. (2007). *A Health Researcher's Guide to Qualitative Methodologies*. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, Vol. 31, No. 5. Pp. 433 – 437.
- Dokic, J. (2012). *Indexicality*. In Newen, A., Van Riel, R. (eds.) *Identity, Language & Mind. An Introduction to the Philosophy of John Perry*. Stanford: CSLI Publication, 13 -31, 2012.
- Duranti, A. & Goodwin, C. (Eds.) (1992). *Rethinking Context: Language as an Interactive Phenomenon*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Eckert, P. (2008). *Variation and the Indexical Field*. *Journal of Sociolinguistics* 12/4, 2008: 453 – 476.

Egan, K. (2014). *Film Production Design: Case Study of The Great Gatsby*. The Elon Journal of Undergraduate Research in Communication. Vol. 5, No. 1, spring 2014.

Egner, I. (2016). *Intercultural Aspects of the Speech Act of Promising: Western and African Practice*, Intercultural Pragmatics 3(4):443-464.

Emery, P. (2016). *Greeting, Congratulating and Commiserating in Omani Arabic*. Language, Culture and Curriculum 13(2): 196-216.

Fatin Rabiha Abdul Kadir & Zaitul Azma Zainon Hamzah. (2017). *Ujaran Implisit dalam Filem Melayu Klasik Sri Mersing*. International Journal of Language Education and Applied Linguistics (IJLEAL), 06 (2017) 13-24.

Franken, N (1998). *Communication in Relevance Theory*. Revista Alicantina de Estudios Ingleses 11 (1998): 59-74.

Franklin, K. (2015). *Special Strategies for Small Language Groups: Part 1: Rethinking Stories*. International Journal of Frontier Missions, 22 (1): 6-12.

Ghani Ismail. (2005). *Makna Ujaran dalam Novel Karya Arena Wati dari Sudut Pragmatik*. Tesis PhD. UPM: Serdang.

Ghazali Lateh & Shamsudin Othman. (2014). *Tinjauan Interaksi Lisan Bahasa Melayu dalam Kalangan Remaja Malaysia dari Sudut Etnografi Komunikasi*. Jurnal Pendidikan Bahasa Melayu – JPBM (Malay Language Education Journal – MyLEJ).

Grice, H. P. (1975). *Logic and Conversation* in P. Cole and J. Morgan (eds). (1975). *Syntax and Semantics 3: Speech Acts*. Academic Press, New York, 41-58.

Grundy, F. (1995). *Doing Pragmatics*. St. Martin's Press. New York.

Hadher Hussein, A. A. et, al. (2013). *Offering as a Commisive and Directive Speech Act: Consequence for Cross – Cultural Communication*. International Journal of Scientific and Research Publications, Vol. 2, Issue 3, March 2013.

Herbert, K. (1986). Say 'Thank You' or Something' dlm. *American Speech* 61, hlmn. 76-88.

Herbert, K. (1990). Sex-based Differences in Compliment Behavior' dlm. *Language in Society* 19, 201-224.

Halimah Mohamed Ali. (2014). *Ciri-Ciri Keberwiraan dan Pemaparan Sihir Melayu dan Thailand Melalui Dua Filem Nusantara: Hikayat Merong Mahawangsa dan Queens of Langkasuka*. Proceeding of the

Global Summit on Education GSE 2014, 4 – 5 March 2014, Kuala Lumpur: Malaysia.

Hallowell, N. et, al. (2005). *Reflections on Research: The Realities of Doing Research in the Social Sciences*, Open University Press, Maidenhead. Routledge: London.

Han Cui-Ping & Ni Xue-Li. (2015). *On The Subtitle Translation of Mirror Mirror from Relevance Theory*. American Research Journal of English and Literature. Vol. 1, Issue 3, June 2015.

Hanks, W. F. (2005). *Exploration in the Deictic Field*. Current Anthropology, 46(2). 191 – 220.

Hantho, A., Jensen, L., & Malterud, K. (2002). *Mutual Understanding: A Communication Model for General Practice*: Scandinavian Journal of Primary Health Care, 20: 4, 244 – 251.

Harian Metro Online. (2011). Diakses pada 10 Nov www.harianmetro.com.my.

Hatta Azad Khan. (2015). *Teater, Filem dan Pengurusan Seni*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Hashim Musa et, al. (2012). *Hati Budi Melayu: Kajian Keperibadian Sosial Melayu ke Arah Penjanaan Melayu Gemilang*. GEMA Online™ Journal of Language Studies, Volume 12 (1), January 2012.

Haslinda Saad. (2012). *Lakuan Pertuturan dalam Wacana Wawancara*. Tesis PhD. Serdang: UPM.

Hasmidar Hassan & Jafizah Jaafar. (2016). *Penginterpretasian Peribahasa dan Hubungannya dengan Kemahiran Berfikir: Analisis Berdasarkan Teori Relevans*. Jurnal Bahasa, Jilid 16, Bil. 1 2016.

Hassal, T. (2003). *Requests by Australian Learners of Indonesian*. Dalam Pragmatics 35, 1903 – 1928.

Hassan Ahmad. (2001). *Akal dan Budi*. Dewan Budaya. Julai: 42 – 43.

Hassan Ahmad. (2003). *Metafora Melayu: Bagaimana Pemikir Melayu Mencipta Makna dan Membentuk Epistemologinya*. Siri Monograf Akademi Kajian Ketamadunan.

Hawa Mahfuzah Rusidin & Zulkifley Hamid. (2015). *Akal Budi Melayu dalam Mantera: Analisis Semantik Kognitif*. Jurnal Melayu, Bil. 14(2), 2015.

Hetti Waluati Triana & Idris Aman. (2011). *Lakuan Tutur Menolak Generasi Muda Minangkabau: Cermin Budaya Popular dalam Interaksi Sosial*. GEMA Online™ Journal of Language Studies, Volume 11(1), 2011.

- Hetti Waluati Triana. (2009). *Bahasa, Kesantunan dan Perubahan Sosial: Analisis terhadap Lakuan Tutur Menolak Etnik Minangkabau Moden*. Tesis PhD. Bangi: UKM.
- Hirschberg, J. (2014). *A Theory of Scalar Implicature*. New York: Garland.
- Holdcroft, D. (2014). *Indirect Speech Acts and Propositional Content*. In Tsohatzidis, S. (ed) 350-364.
- Horn, L. & Ward, G. (2015). *The Handbook of Pragmatics*. Oxford: Blackwell.
- Huang, Y (2015). *Pragmatik* (Terjemahan Puteri Roslina Abdul Wahid). Institut Terjemahan & Buku Malaysia Berhad. Kuala Lumpur.
- Hussin Sarif. (2010). *Keimplisitan Ujaran dalam Hikayat Hang Tuah dari Sudut Pragmatik*. Tesis PhD. Serdang: UPM.
- Ishamina Athirah. (2015). *Listener Pronunciation in Misunderstanding in International Communication*. 15, 2015, pp. 26-35. Universiti Brunei Darussalam.
- Jan D. ten Thije. (2003). *The Transition from Misunderstanding to Understanding in Intercultural Communication*. In: L. I. Komlosi, P. Houtlosser & M. Leezenberg (Eds.) 2003, *Communication and Culture. Argumentative, Cognitive and Linguistic Perspectives*. Amsterdam: Sic Sac, 197 – 213.
- Jankowicz, D & Dobosz-Bourne, D. (2003). *How are Meanings Negotiated? Commonality, Sociality and the Travel of Ideas*, in Sheer, J (ed.) *Crossing Borders – Going Places. Personal Constructions of Otherness*, Verlag, pp. 122-137.
- Jary, M. (2008). *Relevance Theory and the Communication of Politeness*. *Journal of Pragmatics*, 30. 2008. 1 – 19.
- Jehan Rizki Rakhmadani. (2013). *Analisis Makna Ujaran Sebuah Wacana pada Dialog Teks dalam Naskah Drama 'The Importance of Being Earnest'*. *Linguistika Akademia*, Vol. 2, No. 2, pp. 156 – 168.
- Jessica, M. F. H., & Tracy, K. (2015). *Indexicality*. University of Colorado, Boulder, USA.
- Juan Liu & Huijuan Jia (2014). *The Study of Verbal Allusion Translation in Film Subtitle: Based on Relevance Theory*. *Theory and Practice in Language Studies*, Vol. 4, No.1, pp 93-98, January 2014.
- Jodlowiec, M. (2008). *The Role of Relevance Theory in SLA Studies*. Series A: *General & Theoretical Papers*. LAUD 2008, pp. No. 715.

- Jufrizal Zul Amri & Refnaldi. (2007). *Hipotesis Sapir-Whorf dan Struktur Informasi Klausa Pentopikalan Bahasa Minangkabau*. Jurnal Linguistika, 14(26). 1 – 22.
- Juliana Abdul Wahab & Mahyuddin Ahmad. (2009). *Filem Box Office da Ideologi: Satu Kajian Terhadap Filem-Filem Terpilih di Malaysia*. Wacana Seni, Journal of Arts Discourse, Jil/Vol. 8. 2009.
- Juma'a Qadir Hussein & Imran Ho Abdullah. (2016). *The Role of Cognitive Context in the Interpretation of Riddles: A Relevance Theory Perspective*. Pertanika J. soc. Sci. & Hum. 24 (S): 11 – 20 (2016).
- Kamus Dewan Edisi Keempat. (2007). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Kaur, J. (2010). *Achieving Mutual Understanding in World Englishes*. World Englishes, Vol. 29, No.2, pp, 192-208, 2010.
- Kearns, K. (2014). *Semantics: Modern Linguistics*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Kriedler, C. W. (2017). *Introducing English Semantics*. New York: Routledge.
- Kristani, K. M. (2013). *Directive Speech Act in The Sleeping Beauty*. HUMANIORA. Vol. 4, no. 2, Oct 2013: 949 – 966.
- Kosmo Online. (2011). Diakses pada 15 Disember 2011. www.kosmo.com.my
- Kovecses, Z. (2000). *Metaphor and Emotion: Language, Culture and Body in Human Feeling*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Leister, J. & Kober, S. (2014). *Social Aspects of Collaborative Learning in Virtual Learning Environments*. (Online) Retrieved from http://comma.doc.ic.ac.uk/inverse/papers/patras/19/htm_on_25 November 2014.
- Liamputtong, P. (2014). *Kaedah Penyelidikan Kualitatif Edisi Ketiga* (Terjemahan Haliza Mohd Riji dan Shamsudin Ahmad). Serdang: Universiti Putra Malaysia Press.
- Liamputtong, P. (2009). *Performing Qualitative Cross-Cultural Research*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Liamputtong, P. (2008). *Doing Cross-Cultural Research: Ethical and Methodological Perspectives*. Springer, Dordrecht: The Netherland.
- Leedy, P. & Ormrod, J. (2001). *Practical Research: Planning and Design* (7th ed.) Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall. Thousand Oaks: SAGE Publications.

- Levinson, S. C. (2004). *Presumptive Meanings: The Theory of Generalized Conversational Implicature*. Cambridge: The MIT Press.
- Levinson, S. C. (2004). *Deixis*. In, I. R. Horn & G. Ward (Eds.), *The Handbook of Pragmatics* (pp. 97 – 121). Malden, MA: Blackwell.
- Levinson, S. C. (2000). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lim Kim Hui. (2003). *Budi as the Malay Mind: A Philosophical Study of Malay Ways of Reasoning and Emotion in Peribahasa*. Hamburg: University of Hamburg.
- Lindvall, T. (2014). *Religion and Film Part 1: History and Criticism*. *A Quaterly Review of Communication Research*. 23(4): 1 – 44.
- Lindeman, S. (2013). *Who's 'Unintelligible'? The Perceiver's Role*. *Issues in Applied Linguistics*, 18(2), 223 – 232.
- Listyorini, I. (2010). *Burung Nuri Sebagai Tema dalam Menciptakan Karya Seni Grafis*. Ijazah Sarjana. Surakarta: Universitas Sebelas Maret.
- Locher, M. A. (2014). *Power and Politeness in Action: Disagreement in Oral Communication*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Maillat, D. (2013). *Constraining Context Selection: On the Pragmatic Inevitability of Manipulation*. *Journal of Pragmatics*, 59, 190 – 199.
- Manes, J. & Wolfson, N. (1981). The Compliment Formula. Dlm, F. Coulmas (ed.) *Rasmus Rask Studies in Pragmatic Linguistics: Conversational Routine Explorations in Standardized Communication Situations and Prepatterned Speech*, 115-32. The Hague: Mouton Publishers.
- Marlyna Maros (2006). *Lakuan Bahasa Komplin dalam Kalangan Kelas Menengah Melayu Bandar Baru Bangi, Selangor*. Tesis PhD. Bangi: UKM.
- Martin, P. J. (2017). *Sound and Society – Themes in The Sociology of Music*. Manchester: Manchester University Press.
- Martinich, A. P. (2016). *The Philosophy of Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Mary Fatimah Subet & Nor Hashimah Jalaluddin (2014). *Mengalami dan Menghayati Makna Kemiskinan Melalui Bahasa*. *Jurnal Bahasa*, Jilid 14. Bil.1 2014.

- Mary Fatimah Subet (2013). *Teori Relevans dalam Personifikasi*. In Fazal Mohamed Mohamed Sultan, Norsimah Mat Awal, Harishon Radzi (eds.). *Pemantapan dan Pembinaan Ilmu Linguistik Berasaskan Korpus* (pg. 207 – 223) Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Matic, D. (2015). *Information Structure in Linguistics*. Max Planck Institute Psycholinguistics, Nijmegen, the Netherlands.
- Maslida Yusof. (2007). *Pragmatik*. Dalam Zulkifley Hamid, Ramli Salleh & Rahim Aman (ed) *Linguistik Melayu*. Bangi: Penerbit UKM
- Maya Khemlani David. (2015). *Using Movies to Teach The Speech Act of Refusals*. *Journal of Communication, Language and Linguistics*. Vol, 3. No.9.
- Merriam, S. B., (2001). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education*, San Francisco: Jossey-Bass Pub.
- Minewaki, S. Shimada, K. & Endo, T. (2015). *Interpretation of Utterances Based on Relevance Theory: Toward The Formalization of Implicature with The Maximal Relevance*. Department of Artificial Intelligence, Kyusyu Institute of Technology Lizuka, Fukuoka, Japan.
- Mishna, F., et all (2004). *Tapping the Perspectives of Children: Emerging Ethical Issues in Qualitative Research*. *Qualitative Social Work*, Vol. 3, No. 4, pp. 449 – 68.
- Mohamed Nazreen Shahul Hamid & Md. Salleh Yaapar. (2015). *Adaptasi Teks Hikayat Merong Mahawangsa kepada Filem: Analisis Perbandingan Unsur Naratif*. *Melayu: Jurnal Antarabangsa Dunia Melayu*, Jilid 8, Bil. 2. 2015.
- Mohammad Mahdi Abas. (2010). *Manusia Terpinggir dalam Filem Melayu: Analisis Terhadap Fenomena Rajuk dan Pujuk*. *Jurnal Pengajian Media Malaysia* Jilid 12, Vol. 12, No. 2, 2010. 83 – 95.
- Mohd. Amirul Akhbar Mohd Zulkifli, Amelia Yuliana Abd Wahab & Hani Zalikha. (2012). *The Potential of Malaysia's Horror Movies in Creating Critical Minds: A Never Ending Philosophical Anecdote*. DOI: 10.7763/IPEDR. 2012. V48. 37.
- Mohd. Aris Anis & Ahmad Esa. (2016). *Fungsi dan Peranan Komunikasi Berimplikatur dalam Budaya Masyarakat Melayu Islam*. *Jurnal Pemikir Pendidikan* (2016) 7: 101 – 112.
- Mohd. Ghazali Abdullah. (2013). *Pemikiran Melayu dalam Filem Malaysia Abad ke-21*. *Jurnal Bahasa*, Jilid 13, Bil. 2. 2013.
- Mohd. Khairuddin Mohad Sallehuddin & Mohamad Fauzi Sukimi (2014). *Interaksi Sosial di Ruang Maya: Kajian Kes Jaringan Sosial Melalui Laman*

Facebook di Malaysia. GEOGRAFIA Online™ Malaysian Journal of Society and Space 10 Issue 6 (136 – 147) 2014.

Mohd. Shahrizal Nasir. (2015). *Kejelasan dan Kekaburan Makna Kosa Kata Arab dalam Mahabbah Karya Shahnnon Ahmad*. ISLAMIYYAT, 37(1) 2015: 68 – 75.

Mohd. Syuhaidi Abu Bakar dan Nor Audra Dayana Dahlan. (2018). *Percampuran Kod Bahasa dalam Filem: Satu Kajian Kualitatif Terhadap Filem J Revolusi*. E-Academia Journal. Volume 7, Issue 2 2018, 107 – 121.

Monaco, J. (2014). *How to Read a Film*. New York: Oxford University Press

Muhammad Safwan Mat Saleh (2011). *Implikatur dalam Perbualan Pelajar UPM*. Tesis Master Sastera. Serdang: UPM.

Muhammad Zuhair Zainal. (2015). *Makna Ujaran Tak Langsung dalam Skrip Drama Terpilih dari Sudut Pragmatik*. Tesis PhD. Serdang: UPM.

Morse, J. M. (2007). *Ethics in Action: Ethical Principles for Doing Qualitative Health Research*, Qualitative Health Research. Vol.17, no, 8, pp. 1003 – 5.

Mustafa Atan. (2010). *Implikatur dalam Ujaran Watak dalam Filem Seniman Agung P. Ramlee*. Tesis PhD. Serdang: UPM.

Neuman, W. L. (2006). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Toronto: Pearson.

Nemer, D. (2016). *Celebrities Acting up: A Speech Act Analysis in Tweets of Famous People*. Scientific Research Publishing. Social Networking, 2016, 5, 1 – 10.

Nik Safiah Karim, et, al. (2015) *Tatabahasa Dewan: Edisi Keempat*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Norazlina & Raja Mashittah. (2014). *Kesantunan Berbahasa Orang Melayu Menerusi Gaya Pengurusan Air Muka dalam Saga: Aplikasi Teori Ting-Toomey*. Jurnal Bahasa. 284-291.

Norfaizah Ghazali & Fazilah Husin. (2018). *Bahasa dan Feminisme dalam Filem Shuhaimi Baba*. Jurnal Komunikasi. Malaysian Journal of Communication. Jilid 34(2) 2018: 374-388.

Norhuda Salleh. (2014). *Tepak Sirih: Komunikasi Bukan Lisan dalam Adat Perkahwinan Melayu*. Jurnal Komunikasi. Jilid 30 (Special Issue), 177-190.

- Nor Afiqah Wan Mansor & Nor Hashimah Jalaluddin. (2016). *Makna Implisit Bahasa Kiasan Melayu: Mempertalikan Komunikasi, Kognisi dan Semantik*. Jurnal Komunikasi. Malaysian Journal of Communication. Jilid 32 (1) 2016: 189-206.
- Nor Hashimah Jalaluddin. (2014). *Pemartabatan Bahasa Melayu: Mengenal Falsafah Bahasa Melayu*. Bangi: Institut Alam dan Tamadun Melayu.
- Nor Hashimah Jalaluddin. (2007). *Bahasa dalam Perniagaan: Satu Analisis Semantik dan Pragmatik*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Nor Hashimah Jalaluddin. (2003). *Bahasa dalam Perniagaan: Satu Analisis Semantik dan Pragmatik*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Nor Hashimah Jalaluddin. (1992). *Semantik dan Pragmatik: Satu Pengenalan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, Kementerian Pendidikan Malaysia.
- Nor Hashimah Jalaluddin. (1991). *Keimplisitan Ujaran: Satu Analisis Teori Relevans*. Jurnal Dewan Bahasa, 35(6): 474-83.
- Normaliza Abd. Rahim et, al. (2014). *Interaksi Kumpulan Kecil Pelajar Korea dalam Pembelajaran Bahasa Melayu: Satu Analisis Wacana*. Journal of Business and Social Development Volume 2 Number 2, September 2014: 91 – 99.
- Nur Jannah Ab Rahman & Maslida Yusof. (2017). *Strategi Komunikasi Generasi Muda Melayu: Analisis Lakuan Bahasa Penolakan*. Jurnal Melayu Isu Khas 2017. Hlmn. 254 – 274.
- O'Rourke, M. & Washington, C. (2007). *Situating Semantic. Essays on the Philosophy of John Perry*. Cambridge (Mass). MIT Press.
- Olga Dontcheva-Vavratilova. (2015). *Politeness Strategies in Institutional Speech Acts*. Discourse and Interaction1. Brno Seminar on Linguistic Studies in English: Proceedings 2015. Masaryk University in Brno, 2015.
- Padgett, D. K. (2008). *Qualitative Methods in Social Work Research*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications.
- Papafragou, A. & Musolino, J. (2013). *Scalar Implicatures Experiments at The Semantics-Pragmatics Interface*. Cognition 86: 253-282.
- Payne, S. (2013). *Compliment Responses of Female German and Italian University Students: A Contrastive Study*. Language Studies Working Papers. Vol. 5 (2013) 22 – 31. University of Reading.
- Peirce, C. S. (1998). *The Essential Peirce: Selected Philosophical Writings*, Vol. 2 (1983-1913). Bloomington, IN: Indiana University Press.

Perry, J. (2007). *Situating Semantic: A Response*. In O'Rourke & Washington (eds). 507 – 575.

Perry, J. (2001). *Reference and Reflexivity*. Stanford, CSLI Publications.

Porayska-Pomsta, K., Mellish, C., & Pain, H., (2015). *Aspects of Speech Act Categorisation: Towards Generating Teachers' Language*. International Journal of Artificial Intelligence in Education (2015) 11, 254-272.

Radiman Hj. Junaidi. (2012). *Analisis Wacana terhadap Ucapan Kepimpinan Abdullah Ahmad Badawi*. Tesis Kedoktoran. Serdang: UPM.

Raja Shaharudin Raja Mohamad & Zaitul Azma Zainon Hamzah. (2015). *Penggunaan Implikatur Sebagai Medium Penjelasan Akidah*. Jurnal Linguistik vol, 19(2), Disember. 2015 (001 – 009).

Rona Almos. (2013). *Ujaran Pantang Salah Satu Budaya Tutur Masyarakat Minangkabau*. Jurnal Elektronik, Jabatan Bahasa dan Kebudayaan Melayu, Universitas Gadjah Mada, Indonesia. Jilid 4 (2013).

Sadock, J, M. (2004). Speech Acts, in Horn, L. R. and Ward, G. (eds.) 53-73.

Safian Hussain. (1988). *Glosari Istilah Kesusasteraan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Sahar Altikriti. (2016). *Persuasive Speech Acts in Barack Obama's Inaugural Speeches and The Last State of the Union Address*. International Journal of Linguistics. Vol. 8, No. 2; 2016.

Saidatul Nornis Hj. Mahali. (2008). *Strategi Interaksi dalam Tradisi Lisan Isun-Isun Bajau*. Jurnal Bahasa. Vol, 5. No, 3. Hlmn. 25-38.

Saidatul Nornis Hj. Mahali. (2007). *Unsur Bahasa dalam Budaya*. Kota Kinabalu: Universiti Malaysia Sabah.

Sanaa Ilyas & Qamar Khushi. (2015). *Facebook Status Updates: A Speech Act Analysis*. Academic Research International. Vol. 3, No. 2; September 2015.

Schmid, H. J. (2002). *An Outline of the Role of Context in Comprehension*. Anglistentag 2002 Bayreuth, Proceeding. Trier: WVT, 435 – 445.

Searle, J. R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. New York: Cambridge University Press.

- Sharipah Nur Mursalina Syed Azmy. (2017). *Metaphorical Words and Expressions: Film Review Based on The Dialogue in Puteri Gunung Ledang*. International Journal of English Linguistics; Vol.7, No. 6; 2017.
- Silverstein, M. (2003). *Indexical Order and the Dialectics of Sociolinguistic Life*. Language and Communication, 23, 193 – 229.
- Solesa-Grijak, D. (2013). *Cognition and Metalinguistic Awareness as Sine Quibus Non for Solving Verbal Problems*. Studia Psychologica, 53 (1), 41 – 52.
- Spencer-Oatey, H. (2011). *Achieving Mutual Understanding for Effective Intercultural Management*. Working Paper. Centre for Applied Linguistics. University of Warwick.
- Spencer-Oatey, H. (2010). *Co-constructing Mutual Understanding in Intercultural Project Partnerships*. Questions of Competence. Applied Linguistics.
- Spencer-Oatey, H. (2010). *Intercultural Competence and Pragmatics Research: Examining the Interface through Studies of Intercultural Business Discourse*, in Trosborg, A. (ed.) Handbook of Pragmatics, Berlin, Mouton de Grayter, pp. 189-216.
- Sperber, D. & Wilson, D. (2002). *Truthfulness and Relevance*. Mind 111, 583 – 632.
- Sperber, D. & Wilson, D. (1995). *Relevance Communication and Cognition Second Edition*. Cambridge: University Press.
- Sperber, D. & Wilson, D. (1986). *Relevance Communication and Cognition*. Cambridge: University Press.
- Stalnaker, R. C. (2016). *Context and Content*. Oxford: Oxford University Press.
- Stern, J. J. (2000). *Metaphor in Context*. Cambridge: The MIT Press.
- Suhair Safwat Mohammed Hashim. (2015). *Speech Acts in Political Speeches*. Journal of Modern education review, July 2015, Volume 5, No. 7, pp. 699 – 706.
- Tashakkori, A. & Teddlie, C. (2003). *Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Tenas Effendi. (2013). *Kearifan Pemikir Melayu*. Riau: Tenas Effendi Foundation.
- Thomas, J (1995). *Meaning in Interaction*. London and New York: Longman.

- Timothy, Johnson III. (2012). *You Said What?! Misunderstanding in IM Conversation Among College Students*. Swarthmore College.
- Travis, C. (2015). *On What is Strictly Speaking True*. Canadian Journal of Philosophy. 15: 187-229.
- Valkova, S. (2013), *Speech Acts or Speech Acts Sets: Apologies and Compliments*. Linguistica Pragensia 2/2013.
- Van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Context. A Sociocognitive Approach*. United Kingdom, U.K: Cambridge University Press.
- Van Peurse, K. A, Locke, J. L & Harnisch. (2001). *Audit Standard Analysis: An Illocutionary Perspective on the New Zealand going concern Standard*. Kertas kerja yang dibentangkan di Asia Pasific Interdisciplinary Research in Accounting Conference. Adelaide.
- Verschueren, J. (1999). *Understanding Pragmatics*. London: Oxford University Press.
- Video Compact Disc. Filem Semerah Padi. (1956).
- Video Compact Disc. Filem Hang Jebat. (1961).
- Video Compact Disc. Filem Seri Mersing. (1961).
- Video Compact Disc. Filem Lancang Kuning. (1962).
- Walker, M. A., Lin, G. I., & Sawyer, J. E., (2014). *An Annotated Corpus of Film Dialogue for Learning and Characterizing Character Style*. University of California, Santa Cruz.
- Wan Norasikin Wan Ismail, Abdul Latif Samian & Nazri Muslim. (2017). *Bird Element Symbolism in Malay Proverbs*. International Journal of Asian Social Science, 2017, 7(2): 119 – 125.
- Wan Robiah Meor Osman. (2015). *Bohong Sunat dalam Lakuan Respons Pujian*. Jurnal Bahasa, Jilid 15, Bil. 2 2015.
- Wan Robiah Meor Osman, Hamidah Abdul Wahab & Siti Marina Kamil. (2014). *Penggunaan Bahasa dalam Sesi Kaunseling dari Sudut Lakuan Bahasa*. Pusat Pengajian Bahasa: Universiti Malaysia Sarawak.
- Wilkinson, R. J. (1907). *Papers on Malay Subject 1: Malay Literature*. London: Luzac & Co.
- William, C. (2007). *Research Methods*. Journal of Business & Economic Research March 2007. Volume 5, No. 3.

- Woon Chee Chee. (2010). *Strategi Tanya-Jawab dalam Bilik Darjah: Satu Analisa Pragmatik*. Master Tesis. Kuala Lumpur: UM.
- Wong Shia Ho. (2015). *Ungkapan Implisit dalam Berita Bola Sepak Piala Dunia 2014: Analisis Pragmatik*. Jurnal Bahasa, 14(2).
- Wong Shia Ho. (2014). *Penggunaan Simbol dalam Teks Ucapan Tunku Abdul Rahman: Analisis Teori Relevans*. Jurnal Bahasa, Jilid 14. Bil. 1 (2014) hlmn. 60 – 91.
- Wong Shia Ho. (2013). *Makna Ujaran dalam Ayat Teks Ucapan Tunku Abdul Rahman: Satu Analisis Teori Relevans*. Jurnal PENDETA: Jurnal Bahasa dan Sastra Melayu.
- Wong Shia Ho. (2013). *Keharmonian Kaum dalam Ucapan Tunku Abdul Rahman: Analisis Teori Relevans*. Jurnal Penyelidikan IPG KBL, Jilid 11, 2013 hlmn. 1 – 20.
- Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.
- Yus, F. (2003). *Humor and the Search for Relevance*. Journal of Pragmatics, 35 (9), 1295-1331.
- Za'ba. (2002). *Ilmu Mengarang Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Zaitul Azma Zainon Hamzah & Ahmad Fuad Mat Hassan. (2011). *Bahasa dan Pemikiran dalam Peribahasa Melayu*. GEMA Online™ Journal of Language Studies, Vol. 11 (3), September 2011.
- Zaitul Azma Zainon Hamzah & Ahmad Fuad Mat Hassan. (2011). *Peribahasa Melayu Penelitian Makna dan Nilai*. Serdang: Penerbit Universiti Putra Malaysia.
- Zaitul Azma Zainon Hamzah. (2006). *Memahami Pertuturan Kanak-Kanak Melalui Analisis Pragmatik*. Serdang: Penerbit Universiti Putra Malaysia.
- Zaitul Azma Zainon Hamzah. (2002). *Gangguan dalam Sistem Giliran Bertutur Kanak-Kanak Melayu: Satu Kajian Pragmatik*. Tesis PhD. Serdang: Universiti Putra Malaysia.
- Zanariah Ibrahim, Maslida Yusof & Karim Harun. (2017). *Analisis Lakuan Bahasa Direktif Guru Pelatih dalam Komunikasi di Bilik Darjah*. Jurnal Melayu. Bil. 16 (2) 2017.
- Zhaohui Xu & Yanchun Zhou. (2013). *Relevance Theory and Its Application to Advertising Interpretation. Theory and Practice in Language Studies*, Vol. 3, No. 3, pp. 492 – 496, March 2013.

Zohreh Rasekh Eslami. (2017). *Refusal: How to Develop Appropriate Refusal Strategies*. Texas A&M University. 217 – 236.

Zohreh Yousefvand. (2010). *Study of Compliment Speech Act Realization Patterns Across Gender in Persian*. *Arizona Working Papers in SLA & Teaching*, 17, 91 – 112 (2010).

